

NOII
ANARHIȘTI

**DAVID
GRAEBER**

Pagini Libere este o editură anarhistă.

Suntem un colectiv descentralizat, autonom și organizat non-ierarhic. Scopul nostru este acela de a oferi publicații (cărți, broșuri, fanzine etc.) în limba română și, uneori, în alte limbi, în ideea de a populariza și inspira viziuni și practici alternative la sistemul actual, capitalist și autoritar.

Tradiția libertară a fost întotdeauna una în care pamfletele, tipăriturile clandestine și materialele tipărite rapid și pe ascuns au circulat liber, neîngrădit. Continuând această tradiție, materialele publicate de către Editura Pagini Libere pot fi folosite, adaptate sau modificate de către oricine dorește acest lucru, însă nu cu un scop comercial. Cerem, pe cât posibil, persoanelor care folosesc materialele publicate de noi sau părți din acestea să specifice, într-o formă neintruzivă, sursa de unde au preluat materialele respective.

pagini-libere.ro

facebook.com/editurapaginilibere

instagram.com/paginilibere

editurapaginilibere@protonmail.com

Colectivul Pagini Libere este conștient de impactul ecologic al cărților în format fizic, așa că îți reamintim:

Împarte

Cu cei dragi, din familie sau comunitate, cărțile tale.

Donează

Cărțile de care crezi că nu mai ai nevoie.

Nu arunca

O carte, oricât de deteriorată, nu se aruncă niciodată.

Repară

Fă-ți timp pentru a repara o carte și dă-i șansa ca ea să lumineze mintea altor oameni.

Nu cumpăra ce nu ai nevoie

Nu cumpăra cărți doar de decor.

Cumpără numai ceea ce te interesează cu adevărat.

¹E greu să ne gândim la un alt moment în care prăpastia dintre intelectuali și activiști, dintre teoreticienii revoluției și practicanții ei, a fost atât de mare. Scriitorii care ani de-a rândul au publicat eseuri de tipul „luărilor de poziție” pentru vaste mișcări populare, care de fapt nu există, par că sunt cuprinși de confuzie sau, mai rău, de un dispreț descalificant, acum când adevăratele revoluții apar peste tot. În mod special este scandalos cazul a ceea ce încă este denumită, fără vreun motiv întemeiat, mișcarea „anti-globalizare”, o mișcare care a reușit, în vreo doi sau trei ani, să transforme complet sensul posibilităților istorice pentru milioane de persoane din întreaga lume. Acest lucru ar putea fi doar rezultatul ignoranței sau al încrederii mult prea mari în surse extrem de ostile precum The New York Times, în același timp, aproape tot ce se scrie în mediile progresiste pare că ratează esența – sau, cel puțin, rareori sunt atenți la ceea ce participanții dintr-o mișcare chiar cred că e important în legătură cu aceasta.

Ca antropolog și participant activ – în mod special în partea mai radicală, cea a acțiunii directe, a mișcării – aș putea să reușesc să clarific câteva puncte frecvente de interpretare greșită; însă veștile s-ar putea să nu fie apreciate. Bănuiesc că o mare parte din această ezitare provine din rezerva celor care se imagină în vreun fel radicali de a accepta faptul că ei sunt de fapt liberali: interesați să extindă libertățile individuale și justiția socială, dar nu în așa fel încât să pună realmente probleme instituțiilor conducătoare, cum sunt capitalul sau statul. Și chiar mulți dintre cei care ar vrea să vadă schimbarea revoluționară

1. Textul a apărut original în New Left Review, ianuarie-februarie 2002 (n.n.).

s-ar putea să nu se simtă complet împăcați cu faptul că trebuie să accepte că cea mai mare parte din energia creativă dedicată politicii radicale provine în prezent din anarhism – o tradiție respinsă de ei până acum – și faptul că a lua în serios această mișcare va presupune să interacționeze respectuos cu aceasta.

Scriu din poziția unui anarhist, dar într-un fel, numărând câți oameni implicați în mișcare își spun de fapt „anarhiști”, și în ce context o fac, acest lucru nu mai prea contează.² Însăși noțiunea de acțiune directă, prin faptul că respinge politica ce recurge la guverne care le modifică comportamentul, în favoarea intervenției fizice împotriva puterii statului într-o formă care prefigurează o alternativă – toate acestea provin direct dintr-o tradiție libertară. Anarhismul este inima mișcării, sufletul ei; este sursa a aproape tot ce e nou și promițător în legătură cu aceasta. Așa că în ceea ce urmează, voi încerca să lămuresc ceea ce par a fi trei dintre cele mai comune lucruri înțelese greșit despre mișcare – presupusa noastră opoziție față de ceva numit „globalizare”, presupusa noastră „violență” și presupusa noastră lipsă a unei ideologii coerente – iar apoi voi sugera cum, prin prisma tuturor acestor lucruri, intelectualii radicali ar putea să gândească reimaginarea propriilor lor practici teoretice.

O MIȘCARE PENTRU GLOBALIZARE?

Sintagma „mișcare anti-globalizare” este o invenție a mass-mediei din Statele Unite, iar activiștii nu s-au simțit niciodată confortabili cu ea. Dacă este să fie o mișcare împotriva a ceva, atunci ceva-ul acela este neoliberalismul, care poate fi definit ca un fel de fundamentalism al pieței – sau, mai bine, un fel de stalinism al pieței – care susține că există doar o singură direcție posibilă în dezvoltarea istorică a umanității. Harta se află în mâinile unei elite de economiști și promotori corporatiști, cărora trebuie să le fie oferită toată puterea odată deținută de instituții cu o minimă răspundere democratică; de acum înainte va fi în mare parte manevrată prin intermediul unor organizații

2. Unii consideră principiile anarhiste ca fiind anti-sectarianiste și deschise sfârșitului așa de tare încât ezită să se numească ca fiind „anarhiști” exact din cauza aceasta.

nealese precum Fondul Monetar Internațional, World Trade Organization sau NAFTA (North American Free Trade Agreement). În Argentina, Estonia sau Taiwan, ar fi posibil să se spună direct: „Suntem o mișcare împotriva neoliberalismului”, dar în Statele Unite limbajul e întotdeauna o problemă. Media corporativă din SUA este probabil cea mai unitară politic din întreaga lume: tot ceea ce poate fi văzut este neoliberalismul – realitatea de fond; în consecință, însuși cuvântul nu poate fi folosit. Se poate face referire la problemele pe care le comportă doar folosind termeni propagandistici precum „comerțul liber” sau „piața liberă”. Așa că activiștii americani sunt în dubiu: dacă cineva sugerează să fie adăugat „cuvântul cu N” (cum i se spune frecvent) într-o broșură sau comunicat de presă, se activează alarmele: atunci acea persoană este exclusivistă, adresându-se doar unei elite educate. Au existat tot felul de încercări de a formula expresii alternative – suntem o „mișcare pentru justiție globală”, suntem o mișcare „împotriva globalizării corporative”. Niciuna nu este în mod special elegantă sau cu adevărat satisfăcătoare și, în consecință, se întâmplă frecvent ca la diverse întâlniri să auzi vorbitorii folosind aproape interșanjabil „mișcarea de globalizare” sau „mișcare împotriva globalizării”.

Sintagma „mișcare de globalizare” e chiar sugestivă. Dacă prin globalizare înțelegem dispariția granițelor și libera circulație a oamenilor, posesiunilor și ideilor, atunci e destul de clar că nu e numai mișcarea în sine un produs la globalizării, dar și că majoritatea grupurilor care sunt implicate în ea – în mod particular cele mai radicale dintre ele – sunt în mai mare măsură susținători ai globalizării decât sunt Fondul Monetar Internațional (FMI) și Organizația Mondială a Comerțului (OMC). De exemplu, o rețea internațională numită Acțiunea Globală a Oamenilor (AGO) a fost cea care a lansat prima dată un apel pentru zile de acțiune la nivel global precum J18 sau N30 – cea din urmă fiind apelul inițial la protest împotriva întâlnirilor OMC din 1999 din Seattle. Iar AGO în schimb își are originile în faimoasa Întâlnire Internațională pentru Umanitate și Împotriva Neoliberalismului, care a avut loc în 1996, într-un noroi până la genunchi, în timpul sezonului ploios din Chiapas; și care a fost

inițiată, după cum spunea Subcomandante Marcos, „de către toți rebelii din întreaga lume”. Oameni din peste 50 de țări s-au adunat în La Realidad, satul zapatistilor. Viziunea pentru o „rețea intercontinentală de rezistență” a fost formulată în A Doua Declarație de la La Realidad:

Declarăm că vom face o rețea colectivă care să cuprindă toate luptele și rezistențele noastre particulare, o rețea intercontinentală de rezistență împotriva neoliberalismului, o rețea intercontinentală de rezistență pentru umanitate.

Fie ca aceasta să devină o rețea de voci care rezistă războiului pe care puterea îl duce împotriva lor.

O rețea de voci care nu numai că vorbesc, dar și luptă și rezistă pentru umanitate și împotriva neoliberalismului.

O rețea care acoperă cele cinci continente și ne ajută să rezistăm împotriva morții pe care ne-o promite Puterea.³

Declarația afirma clar că aceasta nu era „o structură organizatorică; nu are o conducere centrală sau o persoană care ia decizii; nu are un centru de comandă sau ierarhii. Noi suntem rețeaua, toți cei care rezistăm.”

În anul următor, susținătorii europeni ai zapatistilor din grupurile Ya Basta! au organizat o a doua *encuentro* (întâlnire) în Spania, unde a fost avansată ideea unui proces în rețea; așa a luat naștere PGA (Peoples' Global Action), la o întâlnire ținută în Geneva în februarie 1998. De la început a inclus nu numai grupuri anarhiste și sindicate radicale din Spania, Marea Britanie și Germania, dar și o ligă a fermierilor socialiști ghandieni (KRRS), asociații de pescari indonezieni și srilankezi, sindicate argentinene ale profesorilor, grupuri indigene Maori din Noua Zeelandă și Kuna din Ecuador, Mișcarea Lucrătorilor Fără Pământ din Brazilia (Movimento dos Trabalhadores Sem Terra), o rețea alcătuită din comunități fondate de sclavi eliberați din America Centrală și de Sud – și încă vreo altele câteva. Pentru o perioadă îndelungată, America

3. Citită de către Subcomandante Marcos în timpul încheierii sesiunii Primului Encuentro Internațional, 3 August 1996: *Our Word is Our Weapon: Selected Writings*, Juana Ponce de León, ed., New York 2001.

de Nord a fost foarte puțin reprezentată, exceptând Sindicatul Lucrătorilor Poștali Canadieni – care a avut rolul de a fi cel mai important nod de comunicare, până când internetul l-a înlocuit în mare măsură – și un grup anarhist din Montreal, numit CLAC.

Dacă originile unei mișcări sunt internaționaliste, la fel sunt și revendicările ei. Tripla platformă/program a celor de la Ya Basta! din Italia, de exemplu, revendica un „venit de bază” universal, cetățenie globală, garanția liberei circulații a oamenilor peste granițe și acces liber la noile tehnologii – care în practică ar însemna limite extreme asupra drepturilor de patentare (ele însele o formă foarte insidioasă de protecționism). Rețeaua No Border (Fără Granițe) – cu sloganul „Nimeni nu este ilegal” – a organizat tabere de o săptămână și laboratoare pentru rezistență creativă la granița polonezo-germană și ucraineană, în Sicilia și la Tarifa, în Spania. Activiștii s-au costumau în polițiști de frontieră, au construit poduri din bărci peste râul Oder și au blocat aeroportul din Frankfurt cu o orchestră de muzică clasică pentru a protesta împotriva deportării imigranților (deportații mureau prin asfixiere pe curse aeriene ale companiilor Lufthansa și KLM). Tabăra din acest an este planificată să aibă loc în Strasbourg, reședința Sistemului Informatic Schengen, o bază de date de tip *căutare-și-control* (search-and-control) cu zeci de mii de terminale pe toată suprafața Europei, care urmăresc mișcările migranților, ale activiștilor sau ale oricărui altor persoane își doresc.

Din ce în ce mai mult, activiștii au încercat să atragă atenția asupra faptului că viziunea neoliberală asupra „globalizării” este în mare măsură limitată la mișcarea capitalului și a mărfurilor, și că de fapt înăsprește barierele împotriva liberei circulații a oamenilor, informației și ideilor; dimensiunea trupelor de la granițele SUA aproape că s-a triplat de la semnarea NAFTA. Deloc surprinzător, dacă nu ar fi posibil să îngrădești majoritatea oamenilor din lume în enclavă sărăcite, atunci Nike sau The Gap nu ar avea niciun interes să își mute producția acolo de la bun început. În condițiile liberei circulații a oamenilor, întregul proiect neoliberal ar colapsa. Acesta e un alt lucru de reținut atunci

când oamenii vorbesc despre declinul „suveranității” în lumea contemporană; cea mai importantă realizare a statului-național din ultimul secol a fost stabilirea unei grile uniforme de bariere foarte bine păzite în toată lumea. Luptăm exact împotriva acestui sistem internațional de control, în numele unei globalizări veritabile.

Aceste conexiuni – și legăturile mai ample între politicile neoliberale și mecanismele coercitive ale statului (poliție, închisori, militarism) – au jucat un rol din ce în ce mai vizibil în analizele noastre din moment ce chiar noi ne-am confruntat cu niveluri de represiune de stat din ce în ce mai mari. Granițele au devenit un aspect important în Europa în timpul întâlnirilor FMI din Praga, și mai apoi a întâlnirilor UE din Nisa. La summitul FTAA (Free Trade Area of the America) de vara trecută din Quebec, linii invizibile, care au fost anterior tratate ca și cum nu ar fi existat (cel puțin pentru oamenii albi), au fost convertite peste noapte în fortificații împotriva circulației așa-zișilor cetățeni globali, cerând dreptul de a formula petiții conducătorilor lor. „Zidul” de trei kilometri construit prin centrul orașului Quebec, pentru a feri reprezentanții statelor ce participau la dineuri să aibă vreun contact cu populația, a devenit simbolul perfect pentru ceea ce înseamnă de fapt neoliberalismul în termeni umani. Spectacolul oferit de participanții la Black Bloc, înarmați cu foarfece și clești, cărora li s-au alăturat numeroase alte categorii sociale, de la oțelari la luptători Mohawk, pentru a da jos zidul, a devenit – exact din acest motiv – unul dintre cele mai intense momente din istoria mișcării.⁴

Totuși, există un contrast izbitor între acest internaționalism și cele mai vechi. Cel din urmă ajungeau să exporte de obicei modele organizaționale vestice în restul lumii; în cele din zilele noastre, circuitul a fost inversat. Multe, probabil că cele mai multe, dintre tehnicile emblematice ale mișcării – incluzând nesupunerea civică nonviolentă în masă – au fost inițial elaborate în

4. Ajutorul oferit spre a-l rupe a fost una din cele mai înveselitoare experiențe din viața acestui autor.

sudul global. Pe termen lung, acest lucru s-ar putea să fie singurul lucru radical din această mișcare.

MILIARDARI ȘI CLOVNI

În media corporativă, cuvântul „violent” este invocat ca un fel de mantră – invariabil, în mod repetat – oricând are loc o acțiune de amploare: „proteste violente”, „ciocniri violente”, „poliția atacă cartierul general al protestarilor violenți”, chiar și „revolte violente” (există și de alte feluri?). Asemenea expresii sunt în mod normal invocate atunci când o simplă descriere, în limbaj colocvial, a ceea ce a avut loc (oameni care aruncă cu bombe de vopsea, spărgând geamurile magazinelor goale, ținându-se de mână în timp ce blochează intersecții, polițiștii bătându-i cu bastoane) ar putea să lase impresia că cei care au fost realmente violenți sunt de fapt polițiștii. Media americană sunt probabil cele mai mari infractoare aici – iar asta în ciuda faptului că după doi ani de acțiune directă din ce în ce mai militantă, e în continuare imposibil să dai măcar un exemplu de nume căruia vreun activist american să îi fi cauzat lovituri fizice. Aș spune că ceea ce într-adevăr deranjează puterile actuale nu este violența mișcării, ci relativa lipsă a ei; guvernele pur și simplu nu știu cum să trateze o mișcare fâțiș revoluționară care refuză să fie încadrată în modele obișnuite de rezistență armată.

Efortul de a distruge paradigmele existente este de obicei destul de conștient de sine. Acolo unde odată părea că singurele alternative la marșurile cu pancarde erau fie nesupunerea civilă non-violentă ghandiană sau insurecția fățișă, grupuri ca Rețeaua de Acțiune Directă (Direct Action Network), Revendică Străzile (Reclaim the Streets), Blocurile Negre (Black Blocs) sau Tute Bianche⁵, toate au încercat în felurile lor să cartografieze un teritoriu

5. Tute Bianche a fost o mișcare socială militantă din Italia, activă între 1994 și 2001. Activiștii își căpțuseau corpul cu material moale și rezistent pentru a suporta loviturile poliției, a putea să se împingă în liniile poliției și pentru a putea mărșălui împreună în grupuri mari în scopul protecției mutuale, în timpul demonstrațiilor.

complet nou. Aceștia încearcă să inventeze ceea ce mulți numesc „un nou limbaj” al nesupunerii civile, combinând elemente de teatru de stradă, festivaluri și ceva ce poate fi numit doar război non-violent – non-violent în sensul adoptat de, să spunem, anarhiștii de la Black Bloc, pentru că evită orice fel de rău fizic direct adus ființelor umane. De exemplu Ya Basta! este faimoasă pentru tacticile lor *tute bianche* sau a salopetelor albe: bărbați și femei care se îmbracă în costume elaborate, de la armură din spumă pâna la tuburi sau dispozitive plutitoare din gumă, coifuri și costume rezistente la chimicale (verișorii lor britanici sunt bine-îmbrăcații de la Wombles). În timp ce această armată batjocoritoare își face loc printre baricadele poliției, protejând oamenii de lovituri sau arest, echipamentul ridicol pare să reducă oamenii la personaje de desene animate – hidoase, ciudate, prostești, aproape indestructibile. Efectul crește atunci când linii întregi de astfel de personaje costumate atacă poliția cu baloane și pistoale cu apă sau, precum „Blocul Roz” din Praga sau din altă parte, se costumează în zâne și îi gâdilă cu pământul.

La Convențiile Partidelor Americane (American Party Conventions), Miliardarii pentru Bush (sau Gore) s-au îmbrăcat în fracuri și rochii de seară și au încercat să înfunde teancuri de bani spalați în buzunarele poliției, mulțumindu-le pentru înăbușirea nemulțumirilor. Niciunul dintre ei nu a suferit măcar răni minore – probabil că celor din poliție li se oferă terapie împotriva lovirii vreunei persoane în frac. Blocul Revoluționar al Clovnilor Anarhiști (Revolutionary Anarchist Clown Bloc), cu bicicletele lor înalte, perucile în culorile curcubeului și ciocanele gonflabile, au îndus poliția în eroare atacându-se reciproc (sau pe miliardari). Aveau cele mai bune lozinci: „Democrație? Ha, ha, ha!”, „Pizza unită nu poate fi înfrântă”, „Hei ho, hei ho – ha ha, hi hi”, dar și meta-lozinci precum „Apel! Răspuns! Apel! Răspuns!” și – favorita tuturor – „Lozinca din trei cuvinte! Lozinca din trei cuvinte!”.

În orașul Quebec, o catapultă gigantică construită în stil medieval (cu ajutorul celor din facțiunea stângistă a Societății pentru Anacronism Creativ

[Society for Creative Anachronism]) proiecta jucării de pluș către FTAA⁶. S-au studiat tehnici antice de război pentru a adopta forme de confruntare non-violente, dar foarte militante: existau peltaști și hopliți (primii în cea mai mare parte din Insulele Prințul Edwards, cei din urmă din Montreal) prezenți în Quebec City, iar cercetările despre zidurile de scuturi romane continuă și în prezent. Blocada a devenit o formă de artă: dacă realizezi o rețea enormă de fire textile de-a lungul intersecției aceasta e de fapt imposibil de trecut; poliția pe motociclete se blochează ca muștele. Păpușa Eliberării, cu brațele ei larg deschise, poate să blocheze un sens cu patru benzi al autostrăzii, iar dansurile în formă de șarpe pot deveni o formă de blocadă mobilă. Rebelii din Londra au plănuțit acțiuni pe tabla de Monopoly pentru ultima celebrare a zilei de 1 Mai – au construit hoteluri în zona Mayfair⁷ pentru persoanele fără adăpost, au organizat Reducerile Secolului pe strada Oxford⁸, Grădinărit de Gherilă – doar parțial întrerupte de intervenția poliției și ploaia torențială. Dar chiar și cel mai militant dintre militanți – sabotori ecologiști precum cei din Frontul de Eliberare al Pământului (Earth Liberation Front) – evită cu foarte mare atenție să facă ceva care ar putea să cauzeze vreun rău oamenilor (sau chiar și animalelor). Amestecarea acestor categorii convenționale este exact ceea ce surprinde forțele de ordine și le faceperate să aducă situația înapoi pe un teritoriu familiar (violența brută): chiar și până la încurajarea huliganilor fasciști să devină violenți ca o scuză pentru a folosi o forță copleșitoare împotriva tuturor celorlalți, așa cum s-a întâmplat în Genova.

Aceste tipuri de acțiune pot fi regăsite în acrobațiile sau teatrul de gherilă al Yippies și al indienilor metropolitanii din Italia anilor 1960, în luptele squatte-rilor din Germania sau Italia anilor 1970 și 1980, sau chiar în rezistența țărani-lor în fața extinderii aeroportului din Tokyo. Dar mi se pare că și aici, originile

6. FTAA acronim pentru Free Trade Area of the Americas (Zona de Comerț Liber a Americilor)

7. Mayfair este o zonă affluentă în zona West End a Londrei, fiind una din cele mai scumpe cartiere ale orașului și din lume.

8. Strada Oxford este una din cele mai aglomerate și cu cele mai scumpe magazine din Europa.

cruciale se află la Zapatistas și la alte mișcări din sudul global. În multe feluri, Armata Zapatistă de Eliberare Națională (EZLN) reprezintă o încercare a oamenilor cărora întotdeauna le-a fost refuzat dreptul de rezistență non-violentă, civilă și și-l însușească; mai exact să demaște cacealmau neoliberalismului și a pretențiilor sale de democratizare și de acordare a puterii către „societatea civilă”. După cum spun comandanții acestora, e ca o armată care aspiră să nu mai fie o armată (e un fel de secret deschis care, cel puțin în ultimii anii, nici măcar nu au purtat arme reale). Așa explică Marcos convertirea lor de la tactici standard de război de gherilă:

Am crezut că oamenii ori nu ne vor acorda atenție, ori nu ni se vor alătura în luptă. Însă ei nu au reacționat în niciunul dintre aceste feluri. Ne-am dat seama că toți acești oameni, care erau mii, zeci de mii, sute de mii, probabil milioane, nu au vrut să se răscoale alături de noi, însă... nici nu au vrut ca noi să fim anihilați. Au vrut ca noi să dialogăm. Acest lucru ne-a distrus complet strategia și a rezultat în definirea zapatismului, a neo-zapatismului.⁹

La ora actuală EZLN este genul de armată care organizează „invazii” de baze militare mexicane, în care sute de rebeli se năpustesc complet neînarmați și strigă și încearcă să îi facă de râs pe soldații prezenți. În mod similar, acțiunile de masă ale Mișcării Muncitorilor fără Pământ au dobândit o enormă autoritate morală în Brazilia prin ocuparea terenurilor nefolosite în mod complet non-violent. În ambele cazuri, este destul de clar că dacă aceiași oameni ar fi încercat același lucru acum douăzeci de ani, ar fi fost pur și simplu împușcați.

ANARHIE ȘI PACE

Oricum am alege să le trasăm originile, aceste noi tactici sunt perfect în acord cu inspirația în general anarhistă a mișcării, care nu urmărește acapararea

⁹. Intervievat de către Yvon LeBot, Subcomandante Marcos: *El Sueño Zapatista*, Barcelona 1997, pp. 214–5; Bill Weinberg, *Homage to Chiapas*, London 2000, p. 188.

puterii de stat, cât expunerea, delegitimizarea și demontarea mecanismelor de conducere, și câștigarea unor spații tot mai largi de autonomie față de acesta. Totuși, aspectul crucial este că toate acestea sunt posibile într-o atmosferă generală de pace. De fapt, mi se pare că la momentul actual acestea sunt mizele de bază ale luptei: unele care ar putea foarte bine să determine direcția generală a secolului XXI. Trebuie să ne amintim că la sfârșitul secolului XIX și la începutul celui de-al XX-lea, atunci când cele mai multe partide marxiste deveneau cu repeziciune social-democrații reformiste, anarhismul și anarhosindicalismul erau centrul stângii revoluționare. Situația s-a schimbat cu adevărat abia odată cu Primul Război Mondial și cu Revoluția Rusă. Succesul bolșevicilor, ni se spune adesea, a fost cel care a dus la declinul anarhismului – cu excepția glorioasă a Spaniei – și a catapultat comunismul în față. Dar am impresia că lucrurile pot fi privite și în alt fel.

La sfârșitul secolului al XIX-lea multă lume credea cu adevărat că războiul dintre puterile industrializate devenise desuet; aventurile coloniale constituiau o constantă, dar un război între Franța și Anglia, pe teritoriu francez sau englez, părea la fel de inimaginabil ca în zilele noastre. Pe la 1900 chiar și folosirea pașapoartelor era considerat un act de barbarism. „Scurtul secol XX” a fost, în contrast, probabil cel mai violent din istoria umanității, aproape integral preocupat ori cu producerea de războaie mondiale ori cu pregătirea lor. Atunci nu este deloc surprinzător că anarhismul a părut cu repeziciune ca fiind nerealist, în condițiile în care măsura principală a eficacității politice a devenit abilitatea de a menține mașinării deucidere mecanizate. Acesta este unul dintre lucrurile la care anarhiștii, prin definiție, nu sunt deloc buni. De aceea nici nu este surprinzător că partidele marxiste – care erau prea bune din punctul acesta de vedere – au părut prin comparație mult mai practice și realiste. Iar în momentul când războiul rece s-a încheiat și războiul dintre puterile industrializate a devenit din nou de neimaginat, anarhismul a reapărut exact acolo unde era la sfârșitul secolului al XIX-lea, ca o mișcare internațională aflată în centrul stângii revoluționare.

Dacă acest lucru este corect, atunci devine clar care sunt mizele ultime ale actualei mobilizări „anti-teroriste”. Pe termen scurt, lucrurile într-adevăr arată foarte înfricoșător. Guvernele care se luptau cu disperare ca să găsească un mod de a convinge publicul că noi eram teroriști încă dinainte de 11 septembrie, simt acum că li s-a acordat putere fără vreo restricție (*carte blanche*); fără îndoială că foarte mulți oameni de treabă sunt pe punctul de a suferi o reprisă teribilă. Dar pe termen lung, o întoarcere la nivelul violențelor din secolul XX sunt pur și simplu imposibile. Atacurile de pe 11 septembrie au fost un fel de întâmplare fericită (primul plan terorist foarte ambițios din istorie care chiar a funcționat); extinderea armelor nucleare va asigura că porțiuni tot mai mari ale globului vor fi, din toate punctele de vedere, în afara limitelor războiului convențional. Și dacă războiul semnifică sănătatea statului, perspectivele organizării anarhiste nu pot decât să fie îmbunătățite.

PRACTICÂND DEMOCRAȚIA DIRECTĂ

O nemulțumire constantă cu privire la mișcarea de globalizare exprimată de publicațiile progresiste este că, deși este genială tactic, acesteia îi lipsește o temă centrală sau o ideologie coerentă. (Acest lucru pare să fie echivalentul stângist al pretențiilor pe care le au media corporative conform cărora am fi o trupă de copii proști care promovează o grămadă de cauze fără nicio legătură – eliberați-l pe Mumia, renunțați la datorii, salvați pădurile seculare). O altă linie de atac este aceea că mișcarea este cuprinsă de o opoziție generică față de toate formele de structură sau organizare. Este îngrijorător că trebuie să scriu aceste lucruri la doi ani după Seattle, dar cineva trebuie să o facă: această mișcarea este despre reinventarea democrației. Nu se opune organizării. Este despre crearea unor noi forme de organizare. Nu îi lipsește ideologia. Aceste noi forme de organizare sunt ideologia ei. Mișcarea își propune crearea și transpunerea unor rețele orizontale în locul unor structuri de jos în sus, cum sunt statele, partidele sau corporațiile; rețelele bazate pe principiile democrației descentralizate și a

consensului non-ierarhic. În definitiv, ea aspiră să fie mult mai mult decât atât, pentru că în cele din urmă aspiră să reinventeze viața cotidiană în întregime. Dar spre deosebire de alte forme radicale, trebuie ca în primul rând ea să se organizeze în sfera politică – în principal pentru că acesta a fost un teritoriu pe care puterile existente l-au abandonat în mare măsură (mutându-și artileria grea înspre domeniul economic).

În ultima decadă, activiștii din America de Nord au depus o enormă energie creativă pentru reinventarea proceselor interne din grupurile lor, pentru a crea modele viabile de cum ar putea arăta democrația directă. După cum notam, ne-am inspirat aici din modele din afara tradiției vestice, care aproape invariabil se sprijină pe câteva procese de stabilire a consensului în locul unui vot al majorității. Rezultatul este o panoplie bogată și în extindere de instrumente organizaționale – consiliile de vorbitori, grupuri afinitare, instrumente de facilitare, divizarea pe grupuri, acvarii, preocupările care blochează propuneri, cei care urmăresc vibrațiile și așa mai departe – toate cu scopul de a crea forme ale procesului democratic care să permită apariția inițiativelor și dobândirea celei mai eficiente solidarități, fără ca vocile disidente să fie cenzurate, să se creeze poziții de conducere sau să oblige pe cineva să facă ceva cu care nu au fost de acord.

Ideea de bază a procesului consensual este că în loc de vot se încearcă venirea cu propuneri acceptabile pentru toată lumea – sau cel puțin unele cărora nu li se opune nimeni: prima dată e formulată propunerea, se întreabă dacă există probleme sau adăugiri, iar apoi se încearcă adresarea lor. De multe ori, în acest punct, lumea din grup propune „amendamente amiabile” care să fie adăugate propunerii originale, sau să o schimbe parțial, pentru a exista certitudinea că nelămuririle sunt adresate. Apoi, într-un final, când se face apel la consens, se întreabă dacă cineva vrea să „blocheze” sau „să stea deoparte”. A sta deoparte înseamnă doar a spune că „eu personal nu aș vrea să fac parte din această acțiune, dar nu aș opri pe altcineva să o facă”. Blocarea este un fel de a spune că „eu consider că acest lucru violează

principiile fundamentale sau scopurile acestui grup”. Funcționează ca un drept de veto: orice persoană poate să anuleze complet o propunere prin blocarea ei – cu toate că există modalități de a contesta dacă un blocaj se referă cu adevărat la principii.

Există diferite tipuri de grupuri. Consiliile de reprezentanți, de exemplu, sunt adunări mari care fac muncă de coordonare a „grupurilor de afinitate” mai mici. Cel mai adesea ele sunt organizate înainte, și în timpul, acțiunilor directe de amploare, cum au fost cele din Quebec sau din Seattle. Fiecare grup de afinitate (care poate să aibă între 4 și 20 de persoane) alege câte un reprezentant (vorbitor), care este împuternicit să vorbească pentru ei în adunarea mai mare. Numai acești reprezentanți pot să ia parte la procesul de ajungere la consens în timpul consiliului, dar înainte de a fi luate decizii majore ei se despart din nou în grupuri de afinitate și fiecare grup ajunge la un consens cu privire la poziția pe care vor ca reprezentantul lor să o aibă (nu chiar așa de obositor precum ar putea să sune). Pe de altă parte, împărțirea pe grupuri are loc atunci când o întâlnire mare se împarte temporar în mici grupuri de lucru care se vor concentra asupra luării deciziilor sau generării de propuneri, care apoi pot fi prezentate pentru aprobare în fața întregului grup când acesta se reîntrunește. Instrumente de facilitare sunt folosite pentru a rezolva problemele sau pentru a avansa discuțiile în caz de împotmolire. Se poate solicita o sesiune de brainstorming, în care oamenii au voie doar să prezinte idei, însă nu să le critice pe ale celorlalți; sau se poate solicita un sondaj fără caracter obligatoriu, în care oamenii ridică mâna doar pentru a se observa cum se raportează fiecare membru la o propunere, în loc să se ia o decizie. Acvariul este folosit doar dacă există diferențe profunde de opinie: pot fi luați doi reprezentanți pentru fiecare parte – un bărbat și o femeie – să fie poziționați în centru, iar toți ceilalți îi înconjoară în liniște urmărind dacă cei patru nu pot să realizeze o sinteză sau să ajungă la un compromis împreună, pe care să poată să îl prezinte apoi ca propunere în fața întregului grup.

POLITICĂ PREFIGURATIVĂ

Toate acestea sunt încă în lucru, iar crearea unei culturi democratice în rândul oamenilor care au puțină experiență cu asemenea lucruri este necesarmente o treabă dureroasă și inegală, plină de tot felul de obstacole și false începuturi, dar – cum poate să depună mărturie aproape orice comandant de poliție care a dat de noi pe străzi – democrația directă de acest gen poate să fie uimitor de eficientă. Și e greu să găsești pe cineva care a participat la asemenea acțiuni și căruia, în consecință, nu i s-a transformat profund înțelegerea asupra posibilităților umane. Una e să spui: „o altfel de lume este posibilă”. Alta e să o experimentezi, chiar dacă temporar. Probabil că cel mai bun mod de a începe să ne gândim la aceste organizații – Rețeaua de Acțiune Directă (Direct Action Network), de exemplu – este să le vedem ca fiind diametral opuse grupurilor marxiste sectare sau, la fel de bine, grupurilor anarhiste sectare¹⁰. Acolo unde „partidul” democratic-centralizator pune accent pe realizarea unei analize teoretice complete și corecte, pretinde uniformitate ideologică și tinde să suprapună viziunea unui viitor egalitar cu formele de organizare autoritare din prezent, aceste noi organizații caută dinadins diversitatea. Dezbateră se concentrează întotdeauna asupra unor anumite căi de acțiune; e de la sine înțeles că nimeni nu va converti complet pe altcineva la felul său de a vedea lucrurile. Motto-ul ar putea să fie: „dacă ești dispus să acționezi acum ca un anarhist, viziunea ta pe termen lung e în mare măsură treaba ta”. Ceea ce pare de bun simț; niciunul dintre noi nu știe cât de departe pot să ne ducă de fapt aceste principii sau cum ar putea până la urmă să arate societatea complexă care s-ar baza pe ele. Ideologia lor, așadar, este imanentă principiilor anti-autoritare care stau la baza practicii ei, iar unul dintre principiile mai explicite este că lucrurile trebuie să rămână așa.

10. Ceea ce unii ar numi grupuri anarhiste cu A-mare, precum, de exemplu, Federația Nord Estică a Anarhiștilor Comuniști – a căror membri trebuie să accepte Platforma Anarhiștilor Comuniști stabilită de către Nesto Mahno în 1926 – continuă să existe, desigur. Dar anarhiștii cu a-mic sunt adevărații locatari ai dinamismului istoric, în acest moment.

În fine, aş vrea să extrag câteva dintre întrebările ridicate de reţelele de acţiune directă cu privire la alienare şi la implicaţiile mai ample pentru practica politică. De exemplu: de ce se întâmplă ca, chiar şi atunci când nu există aproape nici o altă grupare de persoane care duce o politică revoluţionară într-o societate capitalistă, singurul grup cel mai probabil să fie empatic proiectului ei este constituit din artişti, muzicieni, scriitori, şi alţii care sunt implicaţi într-o formă de producţie non-alienată? Cu siguranţă trebuie să existe o legătură între experienţa concretă de a imagina prima dată lucrurile şi apoi de a le aduce la îndeplinire, individual sau colectiv, şi abilitatea de a prefigura alternative sociale – în mod particular, posibilitatea unei societăţi ale cărei premise sunt înseşi formele de creativitate mai puţin alienate? Se poate chiar sugera faptul că coaliţiile revoluţionare întotdeauna tind să se sprijine pe un tip de alianţă între cei din societate care sunt cel mai puţin alienaţi şi cei mai oprimaţi; adevaratele revoluţii, se poate spune, au avut tendinţa de a izbucni atunci când aceste două categorii s-au suprapus în general.

Acest lucru, cel puţin, ne ajută să explicăm de ce aproape întotdeauna pare că au fost ţăranii şi meseriaşii – sau, chiar mai mult, foşti ţărani şi meseriaşi recent proletarizaţi – cei care au ajuns să abolească regimurile capitaliste şi nu cei care s-au obişnuit de generaţii cu munca salarială. De asemenea, ne ajută să explicăm extraordinara importanţă a luptelor duse de populaţiile indigene în cadrul noii mişcări; aceşti oameni tind să fie simultan cel mai puţin alienaţi, dar şi cei mai supuşi opresiunii pe acest pământ. Acum că noile tehnologii de comunicare au făcut posibil ca ei să fie incluşi în alianţe revoluţionare globale, la fel ca rezistenţa şi revolta locală, este aproape inevitabil faptul că ele ar trebui să joace un profund rol de inspiraţie.

BROŞURI:

I. În română

1. *A. Răvăşel* – Mircea Rosetti
2. *Adrian Tătăran* – Panait Muşoiu
3. *Andie Nordgren* – Anarhia relaţională (introducere de *hopancarusel*)
4. *bell books* – Să înţelegem patriarhatul
5. *Carolina Vozian* – Carte, cocon, cochilie, cameră, chirie
6. *Colin Ward* – Anarhismul ca teorie a organizării
7. *CrimethInc* – Vor vs. Acţiune Directă
8. *Cristian-Dan Grecu* – Cspike – piticul comunist
9. *David Graeber* – Eşti un anarhist? Răspunsul te-ar putea surprinde!
10. *David Graeber* – Noii anarhişti
11. *David Graeber* – Speranţa în comun
12. *Dennis Fox* – Anarhism şi psihologie
13. *Necunoscut* – Slogane din mai 68
14. *Emma Goldman* – Căsătorie şi iubire
15. *Emma Goldman* – Gelozia: cauze şi posibile remedii
16. *Emma Goldman* – Nu există Comunism în URSS
17. *Errico Malatesta* – Anarhia
18. *Giorgio Agamben* – De la un stat al controlului către un praxis al puterii destituate
19. *Institutul pentru Studii Anarhiste* – Genul
20. *Ionuţ-Valentin Cucu* – Kurzii, între naţionalism identitar şi federalism libertar
21. *Martin Veith* – Neobosit! Iuliu Neagu-Negulescu
22. *M.E.K.A.N.* – Demoni Dansatori: cuetări provizorii asupra mişcării free party siciliene
23. *Mihail Bakunin* – Catehism revoluţionar
24. *Murray Bookchin* – Municipalism libertar
25. *Philip Richlin* – 10 reguli pentru o societate non-violentă
26. *Piotr Kropotkin* – Ordinea
27. *Robert Grabam* – Ideea generală a Revoluţiei la Proudhon
28. Suprarealism şi anarhism
29. *Veda Popovici* – Poliţia Ucide! Practici şi principii pentru o solidaritate feministă anti-represiune
30. *Vlad Brătuleanu* – Anarhismul în România

II. În maghiară

1. A Combahee River Collective Nyilatkozata
2. *Audre Lorde* – Életkor, rassz, osztály és nem: Nők

újradefiniálják a különbséget

3. *bell books* – Feminista politika
4. *bell books* – Megérteni a patriarhátust
5. *Carolina Vozian* – Könyv, kégli, kéreg, kuckó, kvartély
6. *Georgiana Aldessa Lincan* – A fehér privilégium felhasználása a társadalmi igazságosságért folytatott harcban
7. *Kimberlé Crenshaw* – Az interszekcionalitás sürgőssége
8. *Vincze Enikő* – Küzdelmek a társadalmi reprodukció terén világvárvány idején: Lakhatási igazságosság Romániában
9. *Giorgio Agamben* – Az ellenőrző államtól a destituált hatalom praxisáig
10. Határonkon átvélő feminista manifesztum
11. *Murray Bookchin* – Libertárius municipalizmus
12. *Oana Dorobanţiu* – Szövetségesség és performativitás: mit jelent szövetségessnek lenni?

III. În engleză

1. *Cosmin Koszor-Codrea* – Science popularization and Romanian anarchism in the nineteenth century
2. *Cristian-Dan Grecu* – Cspike – the Communist Pipsqueak
3. *M.E.K.A.N.* – Ecstasy in the time of cholera
4. *Vlad Brătuleanu* – A Brief History of Anarchism in Romania

IV. În franceză

1. *Veda Popovici* – La Police assassine ! Pratiques et principes pour une solidarité féministe contre la répression.

CĂRŢI:

I. În română

1. Nicolas Trifon: un parcours libertar internaţionalist – interviuri
2. *Iuliu Neagu-Negulescu* – Arimania
3. *Mihail Bakunin* – Dumnezeu şi Statul

In memoriam
DAVID GRAEBER

12 februarie 1961 - 2 septembrie 2020

Antropolog, teoretician și militant anarhist. A scris cu pătrundere și pasiune despre datorie, muncă, birocratism, bani sau democrație, cele mai cunoscute lucrări ale sale fiind „Debt: The first 5000 Years” și „Bullshit Jobs: A Theory.”

Este, de asemenea, autorul unui mic volum pe care vi-l recomandăm cu căldură, mai ales dacă aveți interese în zona științelor sociale: „Fragments of an Anarchist Anthropology”.

☞ Activitatea sa n-a fost însă una exclusiv teoretică. David Graeber a fost membru IWW (International Workers of the World) și s-a implicat în numeroase mișcări de stradă, fiind una dintre figurile cele mai cunoscute ale mișcării Occupy Wall Street.

Rămân cărțile sale, dar și exemplul său personal, energia, căldura și dedicarea sa.

Rest in power, David!